

Zamiast (jednego) scenariusza. Plan daltoński – edukacja nakierowana na potrzeby dziecka (edukacja wczesnoszkolna) - Anna Sowińska

Wstępne założenia metodyczne

Edukacja zgodna z planem daltońskim zafascynowała mnie już dawno, nawet wtedy, gdy nie wiedziałam, jak to zjawisko jest nazywane. Od początku mojej kariery zawodowej, poszukiwałam podejścia do pracy z dziećmi, które uwzględniałoby ich naturalny potencjał, nie segregowało, stymulowało rozwój zainteresowań i otwierało możliwości kreowania sytuacji edukacyjnych nie tylko przez nauczyciela, ale przede wszystkim przez dzieci.

Podczas studiów przez wiele lat zgłębiałam tajniki metody Ovide'a Decroly'ego, znaną jako "ośrodki zainteresowań" (za: Hamaide, 1926, 1932). Podobało mi się to, że odrzucał on tradycyjny podział materiału na przedmioty i lekcje, a zamiast tego podejmował zagadnienia, które odpowiadały naturalnym zainteresowaniom dzieci, co skutkowało wyzwoleniem aktywności w zdobywaniu wiedzy. Takie podejście do metodyki zajęć jako drużynowej zuchowej, bardzo mi odpowiadało.

Nieustannie szukałam nowych rozwiązań, tworząc jako nauczyciel w mojej klasie autorskie semestralne bloki tematyczne. Miałam okazję zaobserwować siłę motywacji wewnętrznej (nie stosowałam ocen wyrażonych notami), jak również autonomii - moi uczniowie mieli realny wpływ zarówno na przebieg zajęć, jak i ich treść.

Od 2008 roku, kiedy zaczęłam zgłębiać tajniki systemu pracy według planu daltońskiego, wszystko, czego doświadczyłam z moimi klasami autorskimi, zaczęło układać się w spójną całość.

Zrozumiałam, że to właśnie samodzielność, odpowiedzialność (poprzednio rozumiana jako wolność), współpraca i refleksja są doskonałymi wskazówkami dla nauczyciela przyszłości. To nie samo-wite, że twórczyni "filozofii serca", w której dziecko pełni bardzo istotną rolę, nie znając wyników badań neurobiologów ani specjalistów od motywacji wewnętrznej, intuicyjnie opracowała narzędzia wspierające swoich uczniów w procesie uczenia się. To, co wyróżnia plan daltoński od innych koncepcji, to wprowadzenie elementu planowania. Uczeń ma możliwość wyboru konkretnego zadania skoncentrowanego wokół określonego tematu, a także sam decyduje, kiedy będzie gotowy do jego wykonania. Proces ten wymaga od niego autorefleksji. Ważne jest jednak, że uczeń nie jest pozostawiony sam sobie - zna zasadę: "zapytaj trzech, zanim zapytasz mnie (nauczyciela)" i umie poprosić o pomoc, jak również udzielić jej innym.

Przed opracowaniem konkretnego zadania, nauczyciel przeprowadza dogłębną diagnozę potrzeb i zasobów swojej grupy. Na podstawie tego, co uczniowie już potrafią, oferuje im możliwość dalszego rozwoju mocnych stron poprzez nabywanie nowych kompetencji. Oczywiście, nauczyciel powinien dobrze znać podstawę programową i korzystać z różnorodnych źródeł wiedzy, często odchodząc od podręcznika i standardowych ćwiczeń. Doskonałym przykładem może być zastosowanie pracy projektowej, w której uwzględnia się: planowanie, opracowywanie zadań, współpracę, ocenę kształtującą, refleksję oraz praktyczne zastosowanie wyników pracy.

Materiał, który prezentuję, odpowiada na liczne pytania ze strony nauczycieli: jak powinna wyglądać lekcja zgodna z planem daltońskim? Wiele osób prosi o publikację scenariuszy takich lekcji. Najchętniej obserwowaliby oni taką lekcję na żywo - niestety, obecna

sytuacja nie sprzyja takim możliwościom. Z jednej strony, to niekorzystne, ale z drugiej, może być to dobre. Wielu z nas chce bowiem działać zgodnie z tym, co zobaczyło - chce po prostu naśladować, aby było tak samo. Tutaj jednak może nas spotkać zaskoczenie - to, co widzieliśmy i co tak świetnie działało u kogoś, u nas nie przynosi efektów! Dlaczego tak się dzieje?

W tym momencie daje o sobie znać czwarty filar planu daltońskiego, czyli refleksja!

- Zastanówmy się czy to co nam proponuje pasuje do mojego stylu pracy?
- Pomyślmy jakie dzieci stanowią nasz zespół:
 - a) które potrzebują wsparcia,
 - b) które mają problemy z nawiązywaniem relacji,
 - c) które nie lubią czekać, które potrzebują dotyku,
 - d) które wręcz tego nie lubią?

Bez dogłębnej diagnozy naszych zasobów oraz zasobów grupy, możemy doświadczyć wielu niepowodzeń. One jednak służą właśnie temu, aby sygnalizować nam potrzebę zmiany. Co istotne, to my jako nauczyciele, musimy dokonać tej zmiany - w naszym zachowaniu, narzędziach, tempie pracy, temacie, komunikacji czy metodach nauczania, a nie uczniowie.

Jesteś gotowy?

Teraz spokojnie możesz czytać dalszą część moich propozycji.

Często mówiłam, że nie chcę publikować gotowych scenariuszy lekcji, ponieważ zatraciłoby to istotę filozofii planu daltońskiego, która polega

na podążaniu za uczniem. Pytanie jednak brzmi: **jak pokazać istotę takiej pracy?**

Przede wszystkim, powinniśmy odnieść się do zapisów podstawy programowej dla klas 1-3, które wyraźnie wskazują, że:

"kształcenie w szkole podstawowej stanowi fundament wykształcenia. Zadaniem szkoły jest łagodne wprowadzenie dziecka w świat wiedzy, przygotowanie do wykonywania obowiązków ucznia oraz wdrażanie do samorozwoju. Szkoła zapewnia bezpieczne warunki oraz przyjazną atmosferę do nauki, uwzględniając indywidualne możliwości i potrzeby edukacyjne ucznia. Najważniejszym celem kształcenia w szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia" (DZ.U. 2019 poz. 356; s. 11).

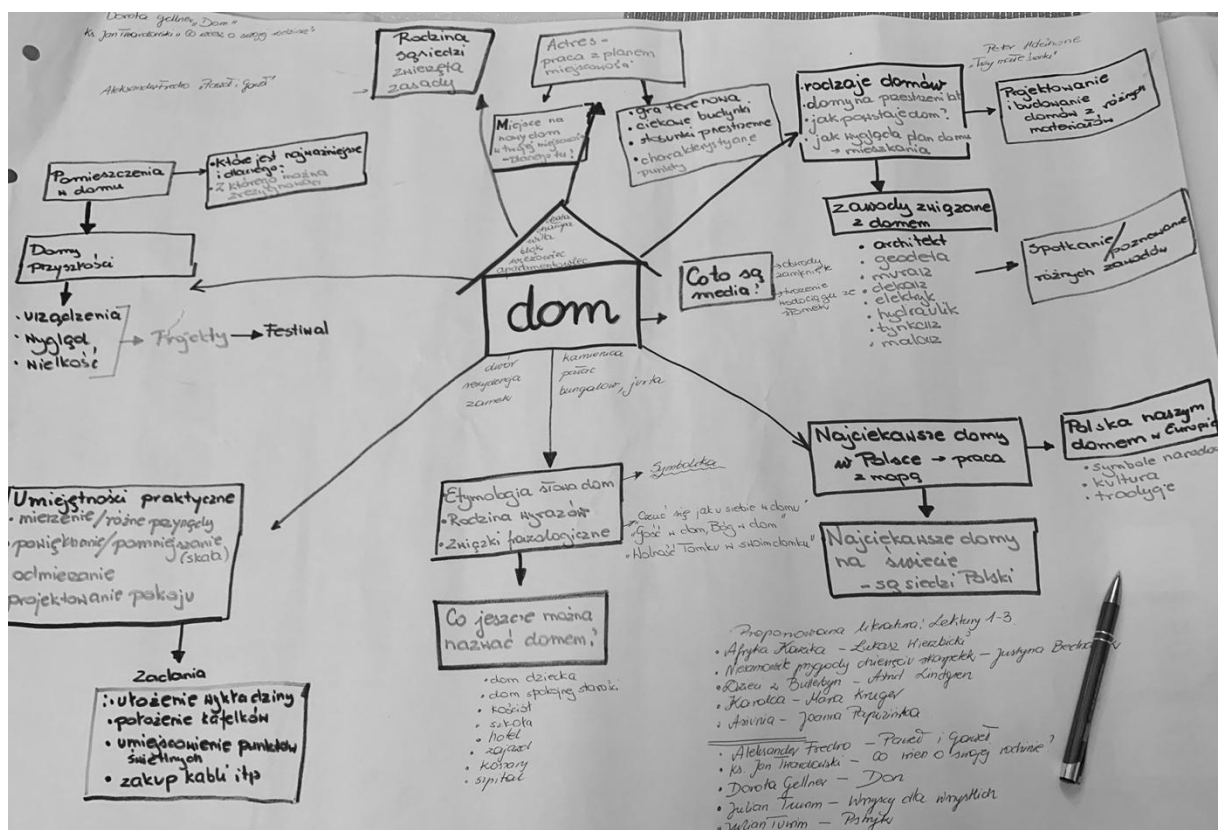
Pytania, które powinien zadać sobie nauczyciel przed planowaniem lekcji szczegółowo opisałam w naszej książce „*Od nauczania do uczenia się. Nasz plan daltoński*” (Sowińska, Sowiński 2017). Teraz jedynie je przypomnę:

- na każdym etapie przygotowania lekcji najważniejsza jest refleksja, czy to co robię służy moim dzieciom;
- co już wiem?
- jaki jest cel lekcji?
- do czego mogę wykorzystać pozyskaną wiedzę?
- czego się dzięki lekcji nauczą?
- ile czasu mi to zajmie?
- na jakie etapy mogę podzielić zdobywaną wiedzę?

- jakie materiały mogę wykorzystać, aby lepiej zrozumieć temat?
- od czego mam zacząć?
- jak mogę sprawdzić się sam?
- skąd będę wiedział czy to co robię, robię dobrze?
- z kim mogę przedyskutować zdobytą wiedzę?
- co mogę zrobić, aby ułatwić sobie pozyskiwanie wiedzy?
- gdzie, w jakich sytuacjach, miejscach, mogę doskonalić zdobytą wiedzę?

Przygotowanie do realizacji bloku tematycznego

Gdy już znajduję odpowiedzi na wcześniej postawione pytania, zaczynam tworzyć podstawowy plan, który posłuży mi do stworzenia bardziej szczegółowego planu pracy na cały tydzień. Ale wróćmy do mapy myśli dotyczącej tematu, nad którym zamierzam pracować z uczniami. Na przykładzie tematu "dom" przedstawię moje działania.

Na początku tworzę mapę myśli na dany temat samodzielnie, w domu. Wybieram możliwe obszary, które mnie interesują i o których mogą myśleć także moi uczniowie. Następnie idę do dzieci z moją propozycją tematu i pytam ich, z czym kojarzy im się ten proponowany temat – w tym przypadku "dom".

Na mojej mapie myśli wypisałam pewne obszary, co nie oznacza, że jest to lista definitywna. Najbardziej cenię spotkania z dziećmi, ponieważ często zaskakują swoją interpretacją tematu, a czasem wręcz go odrzucają, twierdząc, że nie jest wystarczająco interesujący. To dla mnie sygnał, że może warto się z niego wycofać - nie forsować go na siłę. Może warto go inaczej nazwać, aby umożliwić realizację zawartych w nim kompetencji?

Zaproponowałam następujące obszary tematyczne – założmy, że temat został już zaakceptowany i omówiony z dziećmi.

Przykładowe obszary tematyczne dla tematu głównego „dom”

Obszar 1. Rodzaje domów: domy na przestrzeni lat

1a – projektowanie i budowanie domów z różnych materiałów w zespołach

1b – zawody związane z budowa domu: architekt, geodeta, murarz, elektryk, hydraulik, tynkarz, malarz

1c – zasady pisowni zawodów z końcówką –arz, zapoznanie ze specyfiką wybranych zawodów

1d – szukanie odpowiedzi co to są media? Tworzenie zestawów hydraulicznych ze słomek, tworzenie układów zamkniętych z użyciem baterii

1e - plan domu - mieszkania – jak go odczytywać?

Obszar 2. Najciekawsze domy w Polsce – praca z mapą Polski.

Pisownia wielkich liter.

2a - Polska naszym domem: symbole narodowe, kultura regionu, tradycje

2b – umiejscowienie Polski w Europie – sąsiedzi

2c – najciekawsze domy na świecie – praca z globusem i mapą świata
– nazwy kontynentów

Obszar 3. Etymologia słowa dom.

3a – różne nazwy domów: apartamentowiec, wieżowiec, blok, willa, chałupa, chata, dwór, kamienica, rezydencja, pałac, zamek, jurta, bungalow, – szukanie miejsc, gdzie obecnie występują – różnice między nimi

3b – rodzina wyrazów słowa dom – symbolika: domowy, domownik, przydomowy, udomowiony, domek, domeczek, domostwo, bezdomny, podomka, domofon, domator, domokrążca, domowa

3c – co jeszcze można nazwać domem: dom dziecka, dom spokojnej starości, kościół, szkoła, hotel, zajazd, koszary, szpital

3d – wyjaśnianie związków frazeologicznych związanych ze słowem dom:

- *Czuć się jak u siebie w domu*
- *Gość w dom Bóg w dom*
- *Wolność Tomku w swoim domku*

Szukanie odniesień w literaturze. Tworzenie własnych wyjaśnień np. stosując technikę pytań i odpowiedzi lub tworzenia definicji.

Obszar 4. Praca z planem miasta – miejsce na nowy dom – debata – dlaczego w tym miejscu?

4a – adres zamieszkania – wyszukiwanie ulic za pomocą planu papierowego i elektronicznej mapy

4b – gra terenowa, poszukiwanie charakterystycznych punktów w obrębie miejsca zamieszkania (ciekawe budynki, pomniki, sklepy itp.)

4c – dobieranie wykonanych zdjęć do poszczególnych miejsc na planie miejscowości – wykonanie prezentacji

Obszar 5. Rodzina – kto do niej należy – wzajemne powiązania rodzinne

5a – sąsiedzi – zasady współżycia społecznego – kodeks zachowań

5b – zwierzęta domowe – zasady opieki nad pupilami

Obszar 6. Domy przyszłości

6a – pomieszczenia w domu – które są najważniejsze i dlaczego? – z którego pomieszczenia możemy zrezygnować i dlaczego?

6b – urządzenia domu przyszłości, wygląd (kształt, wielkość) – przygotowania do Targów Home Design – prace projektowe

Obszar 7. Dział umiejętności praktycznych

7a – mierzenie – poznanie różnych urządzeń do mierzenia: głębokości, pojemności, szerokości, wysokości, długości...

7b – powiększanie – pomniejszanie – zapoznanie z pojęciem skali – praca na geoplanie

7c – projektowanie fragmentów wyposażenia pokoju: ułożenie wykładziny, wyłożenie kafelków w kuchni, zakup kabli elektrycznych,

umieszczenie punktów świetlnych – zadania z treścią w oparciu o życiowe potrzeby

7d. – odczytywanie rachunków za prąd, gaz – co się na nie składa – nabywanie umiejętności opłat przez przelew na konto – filmy instruktażowe

7e – zapoznanie z pojęciem media – wyjaśnienie znaczenia – wykonanie miesięcznego budżetu domu – planowanie przy danych wydatkach i przychodach oszczędności na wakacje.

Proponowana literatura:

1. *„Afryka Kazika”* - Łukasz Wierzbicki
2. *„Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek”* – Justyna Bednarek
3. *„Asiunia* – Joanna Papuzińska
4. *„Dzieci z Bullerbyn”* – Maria Kruger
5. *„Trzy małe świnki”* – Peter Holeinone
6. *„Droga do domu”* – Katarzyna Samosiej, Aneta Zychma
7. *„Dom babci”* – Ross Montgomery
8. *„Nie ma jak w domu”* – Doro Gobel, Peter Knorr
9. *„Co wiesz o swojej rodzinie?”* – ks. Jan Twardowski

Wiersze:

1. *„Paweł i Gaweł”* – Aleksander Fredro
2. *„Dom”* – Dorota Gellner
3. *„Wszyscy dla wszystkich”* – Julian Tuwim
4. *„Pstryk”* – Julian Tuwim

Piosenki:

<https://youtu.be/9CAEhPUDIA4> - piosenka o rodzinie

https://youtu.be/u_2RTNZvFrc - zawody

<https://youtu.be/ranx-T904il> - zbudujemy dom

<https://youtu.be/fuCnZ4iHmM> - mój dom Polska

https://youtu.be/CcEG0G_vYeE - jak dobrze mieć sąsiada

https://youtu.be/PN_pfh2DFsM - polecenie zapłaty

<https://youtu.be/zlH-Gz-g158> - oszczędzanie dla przedszkoli

<https://youtu.be/2Wa5SUHf3gw> - 7 nawyków oszczędzania

<https://youtu.be/BsJFJWLJfV8> - 9 najdziwniejszych domów

<https://youtu.be/-qKOAuX5FM> – najdziwniejsze domy świata

<https://youtu.be/sebkjBe-Hu4> - bajka sąsiedzi

<https://youtu.be/rTkPZ67GePw> - skąd się bierze prąd?

<https://youtu.be/kHBougLLdA8> - oczyszczanie ścieków

Realizacja bloku modułów

Przykładowy dzień z modułami wybranymi przez dzieci nie jest osadzony w konkretnej klasie. Jeśli chodzi o pierwszą klasę, to realizujemy go w drugim semestrze - jednak zależy to od charakterystyki naszej grupy (zróżnicowanych możliwości uczniów).

Pamiętajmy, że poszczególne kompetencje określone w podstawie programowej nie są przyporządkowane do konkretnej klasy. Na opanowanie tych kompetencji każde dziecko ma trzy lata - i każde pracuje w swoim tempie.

Przykładowe zajęcia możemy zrealizować w ciągu trzech godzin dydaktycznych - to przeważnie tyle czasu mają klasy z edukacji

wczesnoszkolnej z nauczycielem, nie licząc wychowania fizycznego, religii czy języka obcego. W przypadku większej lub mniejszej ilości czasu, zajęcia należy odpowiednio zmodyfikować.

Moduł 1. Tworzenie definicji słowa dom

Praca w grupach (4 osoby). Każda z grup przygotowuje 8 kartek z 8 słowami, które kojarzą im się ze słowem dom.

Każda z grup wpisuje na tablicy – lub na przykład w programie <https://www.wordclouds.com> - wyrazy, z których powstaje chmura wyrazowa, która jest bazą do stworzenia definicji słowa dom. Każda z grup sama w postaci 3–4 zdań tworzy taką definicję. Dobieramy tak grupy, aby w każdej z nich było piszące dziecko – jeśli nie to, mogą dzieci skorzystać z dyktafonów lub opcji nagrywanych informacji na telefon.

Teraz każda z grup prezentuje wyniki swojej pracy. Razem dyskutujemy, która z definicji podoba się najbardziej. Odczytanie znaczenia ze Słownika Języka Polskiego PWN:

<https://sjp.pwn.pl/sjp/dom;2453213.html>

dom

1. *«budynek przeznaczony na mieszkania lub zakłady pracy»*
2. *«mieszkanie lub pomieszczenie, w którym się mieszka»*
3. *«rodzina, domownicy; też: mieszkanie wraz z jego mieszkańcami»*
4. *«ogół spraw związanych z rodziną i gospodarstwem»*
5. *«ród, rodzina, dynastia»*
6. *«miejsce, z którego ktoś pochodzi»*
7. *«instytucja społeczna lub usługowa, mieszcząca się zwykle w oddzielnym lokalu lub budynku; też: budynek, w którym się ona znajduje»*

- *domowy* • *domek, domeczek*

Dyskusja, która z definicji pasuje najbardziej i wybór zdań, które chcielibyśmy zapisać w zeszycie (zob. możliwe do realizacji cele kształcenia w oparciu o podstawę programową klas 1-3 – w załączniku nr 1, sekcja A).

Moduł 2. Projekt domu

Projekt będzie polegał na wykonaniu planu na papierze w kratkę, który następnie zostanie zrealizowany z tektury falistej pochodzącej ze starych kartonów, taśmy pakowej, kleju i kolorowego papieru. Przeanalizowanie różnych projektów domków z kartonu również będzie częścią zadania.

Każdy członek grupy może stworzyć własny projekt, po czym cała grupa wybierze najbardziej interesujący, który następnie zostanie wspólnie wykonany (zob. możliwe do realizacji cele kształcenia w oparciu o podstawę programową klas 1-3 – w załączniku nr 1, sekcja B). Inspiracji można szukać na stronach internetowych prezentujących podobne projekty, np.:

- 1) <https://gdziecko.pl/domki-dla-lalek-z-kartonu-zrob-to-sam/>
- 2) <https://mojedziecikreatywnie.pl/2016/03/domek-z-kartonu/>
- 3) <https://home.morele.net/poradniki/domek-z-kartonu-diy-pomysly-na-domek-dla-dzieci/>

Moduł 3. Targi deweloperskie

Każda z grup, na podstawie wybranego przez siebie projektu, przygotowuje reklamę mającą na celu przyciągnięcie potencjalnych klientów do zakupu mieszkania w ich domu. Grupy decydują, co powinien zawierać ich dom, co może przyciągnąć potencjalnych

klientów i jakie udogodnienia powinny być przygotowane dla mieszkańców. Prezentacje obejmują nagrywanie krótkich filmów reklamowych, a następnie wspólne ich oglądanie - zwracanie uwagi na interesujące pomysły i strategie marketingowe.

Dodatkowo, w ramach zajęć z informatyki, każda z grup ma możliwość stworzenia elektronicznego plakatu reklamowego (zob. możliwe do realizacji cele kształcenia w oparciu o podstawę programową klas 1-3 – w załączniku nr 1, sekcja C).

Moduł 4. Poznajemy narzędzia pomiaru

Każda z grup losuje jedną dużą kopertę, w której schowana jest miarka wraz z jej nazwą. Zadaniem każdej z grup jest dokonanie pomiarów:

- linijką,
- miarą krawiecką,
- miarką budowlaną zwijaną,
- miarką składaną – metrówką,
- miarką laserową.

Każda z grup dokonuje pomiaru ławki szkolnej. Po wykonaniu ćwiczenia następuje zapoznanie się ze specyfiką mierzenia i porównanie narzędzi między sobą – wymiana swoich odczuć pomiędzy grupami, określenie zalet i wad poszczególnych narzędzi (zob. możliwe do realizacji cele kształcenia w oparciu o podstawę programową klas 1-3 – w załączniku nr 1, sekcja D).

Moduł 5. Projekt domu z kartonu

Po dokonaniu wyboru, który z projektów będzie realizowany, na rysunek – projekt zostają nanoszone wymiary: wysokości – szerokości, długości ścian, opracowanie techniki ich łączenia. Sprawdzamy ilość surowca zgromadzonego w sali i określenie potrzeb na realizację projektu.

W tym miejscu można wstawić tabele z cenami poszczególnych surowców: tektury, taśmy, kleju, nożyczek, papieru kolorowego, tapet, wykładzin, folii, sznureczków, słomek i wyliczyć przykładowy koszt budynku – korzystanie z arkusza kalkulacyjnego lub tworzenie różnych zadań z treścią (zob. możliwe do realizacji cele kształcenia w oparciu o podstawę programową klas 1-3 – w załączniku nr 1, sekcja E).

Kontynuacja tematu

W tym momencie kończy się pierwszy dzień zajęć. Kolejne dni z pewnością będą zależały od zainteresowań dzieci. W mojej koncepcji, w następnych dniach omówilibyśmy:

1. Nazwy zawodów związanych z budową domów (na przykład poprzez stworzenie układu hydraulicznego ze słomek lub szeregowego połączenia baterii i żaróweczek).
2. Poznalibyśmy zasady powstawania prądu. Dowiedzielibyśmy się, że różne urządzenia zużywają różne ilości energii, co jest istotne z punktu widzenia oszczędzania na zużyciu energii elektrycznej. Wykonalibyśmy również zadania z treścią, mające na celu oszacowanie kosztów energii elektrycznej.
3. Zapoznanie się z planem miasta – miejscowości. Odszukanie swojego miejsca zamieszkania – znalezienie miejsca na zbu-

dowany przez grupę dom - jakie warunki należy spełnić, aby postawić dom?

4. Pisownia wielką literą nazw ulic – dlaczego ulice mają taką nazwę? – wybieranie nowej nazwy ulicy.
5. Najciekawsze domy na świecie – pisownia nazw miejscowości i nazw państw oraz kontynentów wielką literą – prace projektowe.

Bibliografia

Hamaide A. (1926, 1932), *Metoda Decroly*. Współtwórca: Librachowa, Maria (1878-1955) - przedm., Górka, M. (red.). Warszawa: "Nasza Księgarnia" Sp. Akc. Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (DZ.U. 2019 poz. 356).

Sowińska A., Sowiński R. (2017) *Od nauczania do uczenia się. Nasz plan daltoński*. Wydawnictwo SOR-MAN, Grabina.

Załącznik: Cele kształcenia wybrane z podstawy programowej klas I-III do realizacji w zaproponowanym bloku modułów

Sekcja A. Cele do modułu 1.

- W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:
 - Umiejętność rozpoznawania, rozumienia i nazywania emocji oraz uczuć innych osób, potrzebę tworzenia relacji;
 - Umiejętność odczuwania więzi uczuciowej i potrzebę jej budowania, w tym więzi z rodziną, społecznością szkoły i wspólnotą narodową;
 - Umiejętność uświadamiania sobie uczuć przeżywanych przez inne osoby z jednoczesną próbą zrozumienia, dlaczego one występują, a także różnicowania form ich wyrażania w zależności od wieku.
- W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:
 - Umiejętność tworzenia relacji, współdziałania, współpracy oraz samodzielnej organizacji pracy w małych grupach, w tym organizacji pracy przy wykorzystaniu technologii;
- W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń posiada:
 - Potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia;
 - Umiejętność poprawnego posługiwania się językiem polskim w mowie i piśmie, pozwalającą na samodzielną aktywność, komunikację i efektywną naukę;
 - Umiejętność czytania na poziomie umożliwiającym samodzielne korzystanie z niej w różnych sytuacjach życiowych, w tym kontynuowanie nauki na kolejnym etapie edukacyjnym i rozwijania zainteresowań.
 - Umiejętność stawiania pytań, dostrzegania problemów, zbierania informacji potrzebnych do ich rozwiązania, planowania i organizacji działania, a także rozwiązywania problemów;

➤ **Edukacja polonistyczna**

- *Osiągnięcia z zakresie słuchania:*
 - 1/ słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych, wymagających komunikacji i wzajemnego zrozumienia; okazuje szacunek wypowiadającej się osobie;
 - 2/ wykonuje zadanie według usłyszanej instrukcji ; zadaje pytania w sytuacji braku rozumienia lub braku pewności zrozumienia słuchanej wypowiedzi.

- *Osiągnięcia w zakresie mówienia:*
 - 1/ wypowiada się płynnie, wyraziście stosując adekwatne do sytuacji techniki języka mówionego: pauzy, zmianę intonacji, tempa i siły głosu;
 - 5/ układa w formie ustnej opowiadanie oraz składa ustne sprawozdanie z wykonanej pracy;
 - 7/ dobiera stosowną formę komunikacji werbalnej i własnego zachowania wyrażającą empatię i szacunek do rozmówcy.

- *Osiągnięcia w zakresie czytania:*
 - 2/ czyta w skupieniu po cichu zapisane samodzielnie w zeszycie oraz teksty drukowane.

- *Osiągnięcia w zakresie pisania:*
 - 1/ pisze odręcznie, czytelnie, płynnie, zdania i tekst ciągły, w jednej linii; rozmieszcza właściwie tekst ciągły na stronie zeszytu, sprawdza i poprawia napisany tekst;
 - 5/ stosuje poprawnie znaki interpunkcyjne na końcu zdania i przecinki przy wyliczaniu, zapisuje poznane i najczęściej stosowane skróty, w tym skróty matematyczne.

- *Osiągnięcia w zakresie kształcenia językowego:*
 - 6/ łączy wyrazy w wypowiedzenia i poprawnie formułuje zdanie pojedyncze i zdania złożone;

- *Osiągnięcia w zakresie samokształcenia:*
 - 1/ podejmuje próby zapisu nowych, samodzielnie poznanych wyrazów i sprawdza poprawność ich zapisu, korzystając ze słownika ortograficznego;
 - 2/ korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism, dla dzieci, słowników i encyklopedii czy zasobów Internetu i rozwija swoje zainteresowania;

3/ wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się.

➤ **Edukacja społeczna**

- *Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska społecznego:*

1/ identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania;

8/ stosuje pojęcia; porozumienie, umowa (...)

10/ wykorzystuje pracę zespołową w procesie uczenia się, w tym przyjmując rolę lidera zespołu i komunikuje się za pomocą nowych technologii.

SEKCJA B. Cele do modułu 2.

➤ **Edukacja plastyczna**

- *Osiągnięcia w zakresie działalności ekspresji twórczej:*

1/ rysuje kredką, kredą, ołówkiem, patykiem (płaskim i okrągłym), piórem, węglem, mazakiem;

6/ wykonuje prace, modele, rekwizyty, impresje plastyczne potrzebne do aktywności artystycznej i naukowej;

- *W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:*

Umiejętność tworzenia relacji, współdziałania, współpracy oraz samodzielnej organizacji pracy w małych grupach, w tym organizacji pracy przy wykorzystaniu technologii.

SEKCJA C. Cele do modułu 3.

➤ **Edukacja plastyczna**

9/ tworzy przy użyciu prostej aplikacji komputerowej, np. plakaty, ulotki i inne wytwory.

➤ **Edukacja informatyczna**

- *Osiągnięcia w zakresie rozwijania kompetencji społecznych*

Współpracuje z innymi uczniami, wymienia się z nimi pomysłami i doświadczeniami, wykorzystując technologię; Wykorzystuje możliwości technologii do komunikowania się w procesie uczenia się.

SEKCJA D. Cele do modułu 4.

➤ Edukacja matematyczna:

- *Osiągnięcia w zakresie rozumienia stosunków przestrzennych i cech wielkościowych:*

2/ porównuje przedmioty pod względem wyróżnionej cechy wielkościowej, np. długości (...)

- *Osiągnięcia w zakresie rozumienia pojęć geometrycznych:*

2/ mierzy długości odcinków, boków figur geometrycznych itp.; podaje wynik pomiaru, posługując się jednostkami długości: centymetr, metr, milimetr; wyjaśnia związki między jednostkami długości; posługuje się wyrażeniami dwumianowymi; (...);

➤ Edukacja techniczna

- *Osiągnięcia w zakresie stosowania narzędzi i obsługi urządzeń technicznych:*

2/ posługuje się bezpiecznie prostymi narzędziami pomiarowymi, urządzeniami z gospodarstwa domowego, a także urządzeniami dostępnymi w szkole.

SEKCJA E. Cele do modułu 5

➤ Edukacja matematyczna

- *Osiągnięcia w zakresie czytania tekstów matematycznych:*

2/ układa zadania i je rozwiązuje, tworzy łamigłówki matematyczne, wykorzystuje w tym procesie własną aktywność artystyczną, techniczną, konstrukcyjną; wybrane działania realizuje za pomocą prostych aplikacji komputerowych.

- *Osiągnięcia w zakresie stosowania matematyki w sytuacjach życiowych oraz innych obszarach edukacji:*

Wykonuje obliczenia pieniężne; zamienia złote na grosze i odwrotnie, rozróżnia nominały na monetach i banknotach, wskazuje różnice w ich sile nabywczej.

9/ wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów, działań twórczych i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się.

➤ **Edukacja techniczna**

• *Osiągnięcia w zakresie organizacji pracy:*

1/ planuje i realizuje własne projekty/ prace; realizując te projekty/ prace współdziała w grupie;

2/ wyjaśnia znaczenie oraz konieczność zachowania ładu, porządku i dobrej organizacji miejsca pracy ze względu na bezpieczeństwo;

3/ ocenia projekty/ prace, wykorzystując poznane i zaakceptowane wartości; systematyczności działania, pracowitość, konsekwencja, gospodarność, oszczędność, umiar w odniesieniu do korzystania z czasu, materiałów, narzędzi i urządzeń.

4/ organizuje pracę, wykorzystuje urządzenia techniczne i technologię; zwraca uwagę na zdrowie i zachowanie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem selekcji informacji, (...)

• *Osiągnięcia w zakresie znajomości informacji technicznej, materiałów i technologii wytwarzania:*

2/ wykonuje przedmioty użytkowe, w tym dekoracje i modele techniczne:

a) Z zastosowaniem połączeń nierozłącznych: sklekanie klejem, wiązanie, szycie lub zszywanie zszywkami, sklekanie taśma itp.,